

Рівненський державний гуманітарний університет

Рівненський інститут слов'янознавства

Київського славістичного університету

СЛОВ'ЯНСЬКИЙ ВІСНИК

СЛОВ'ЯНСЬКИЙ ВІСНИК

Збірник наукових праць

Випуск 18
Серія «Історичні та політичні науки»

Наукова редакція:

доктор політичних наук, професор Б. М. Юськів

Рівне – 2014

Рецензенти: Фісанов Володимир Петрович – доктор історичних наук, професор;
Федуняк Сергій Георгійович – доктор політичних наук, професор.

Редакційна колегія серії „Історичні та політичні науки”:

Головний редактор: Юськів Богдан Миколайович – доктор політичних наук, професор;

Заступ. головного редактора: Тихомирова Євгенія Борисівна – доктор політичних наук, професор;
Троян Сергій Станіславович – доктор історичних наук, професор;

Відповідальний секретар: Парfenюк Володимир Миколайович – кандидат політичних наук, доцент.

Члени редколегії: Алексєєв Юрій Миколайович – доктор історичних наук, професор;
Ільюшин Ігор Іванович – доктор історичних наук, професор;
Киридон Алла Миколаївна – доктор історичних наук, професор;
Постоловський Руслан Михайлович – кандидат історичних наук, професор;
Стоколос Надія Георгіївна – доктор історичних наук, професор;
Швецова-Водка Галина Миколаївна – доктор історичних наук, професор;
Шелюк Людмила Олексandrівна – кандидат історичних наук, доцент;
Гон Максим Мойсейович – доктор політичних наук, професор;
Ткач Олег Іванович – доктор політичних наук, професор;
Федуняк Сергій Георгійович – доктор політичних наук, професор;
Шугаєва Людмила Михайлівна – доктор філософських наук, професор;
Юрченко Сергій Васильович – доктор політичних наук, професор.

Друкується за ухвалою вчених рад Рівненського інституту слов'янознавства Київського славістичного університету (протокол №6 від 11 січня 2014 р.) і Рівненського державного гуманітарного університету (протокол №6 від 12 січня 2014 р.).

Співзасновники: Рівненський державний гуманітарний університет, Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету.

Регстраційне свідоцтво наукового збірника №4757, серія КВ від 22.12.2000 р.

Збірник затверджено постановою президії ВАК України як фахове наукове видання з історичних та політичних наук, протокол №І-05/3 від 14 квітня 2010 р.

Слов'янський вісник: збірник наукових праць. Серія „Історичні та політичні науки” / Рівненський державний гуманітарний університет, Рівненський інститут слов'янознавства Київського славістичного університету. – Випуск 18 – Рівне, 2014. – 196 с.

У збірнику висвітлюються питання всесвітньої історії, історії та політики слов'янських країн, міжнародних відносин і політичного життя. Важлива увага приділена проблемам української історії та політики, що осмислюються як у контексті розвитку інших слов'янських народів, так і в загальноцивілізаційному руслі.

Видання розраховане на науковців, викладачів, а також усіх, хто цікавиться проблемами всесвітньої та української історії, політології та міжнародних відносин.

ЗМІСТ

ПОЛІТИЧНІ НАУКИ	6
Безаров О. Т. НАРОДНИЦЬКИЙ СОЦІАЛІЗМ І ПРОБЛЕМА ІДЕНТИЧНОСТІ РОСІЙСЬКО-ЄВРЕЙСЬКОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ В РОСІЙСЬКІЙ ІМПЕРІЇ У 70-Х – 80-Х РОКАХ XIX СТОЛІТтя	6
Вознюк О. М. ІДЕОЛОГІЧНО-ПРОПАГАНДИСТСЬКА СКЛАДОВА «РАДЯНІЗАЦІЇ» КУЛЬТУРНОГО ПРОСТОРУ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ (1939-1941 pp.)	12
Гальченко В. ВІЛІВ СОЦІАЛЬНИХ ПРОТЕСТІВ НА ВІДНОСИНІ МІЖ КРАЇНАМИ ЗАХОДУ ТА БЛИЗЬКОГО СХОДУ	15
Герзанич К. Ю. УКРАЇНСЬКО-АМЕРИКАНСЬКІ ПОЛІТИЧНІ ВІДНОСИНИ В ПЕРІОД ПРОГОЛОШЕННЯ НЕЗАЛЕЖНОСТІ УКРАЇНИ	18
Головчук О. В. АКУМУЛЮВАННЯ ПОЛІТИЧНОЇ ДОВІРИ І ФОРМУВАННЯ ГРОМАДСЬКОЇ ДУМКИ ЗАСОБАМИ ТЕЛЕБАЧЕННЯ	23
Даниленко С. І. СОЦІАЛЬНІ МЕРЕЖІ ЯК КОМУНІКАТИВНИЙ ІНСТРУМЕНТ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА (НА ПРИКЛАДІ ПОЛІТИЧНОЇ КРИЗИ В УКРАЇНІ 2013 РОКУ)	26
Докаш О. Ю. ІДЕОЛОГІЧНА СКЛАДОВА УТВЕРДЖЕННЯ НОВОЇ МОДЕЛІ ПОЛІТИЧНОЇ СОЦІАЛІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ЗАХІДНОЇ УКРАЇНИ (1939-1941 pp.)	31
Закіров М. Б. НАРОД, ВЛАДА І ДЕМОКРАТИЯ У ПОЛІТИЧНІЙ ТЕОРІЇ Г.П. ФЕДОТОВА	36
Кіянка І. Б. АНАЛІЗ ПОПУЛІСТСЬКИХ ГАСЕЛ У ВИБОРЧІЙ КАМПАНІЇ 2012 РОКУ: УПРАВЛІНСЬКИЙ АСПЕКТ	40
Коваленко А. О. ПРЕДСТАВНИЦТВО ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН ЯК ОСНОВНА ФУНКЦІЯ ПРЕДСТАВНИЦЬКИХ ОРГАНІВ ВЛАДИ	45
Крет О. В. НОРМАТИВНО-ПРАВОВА РЕГЛАМЕНТАЦІЯ ДОСТУПУ ДО ПУБЛІЧНОЇ ІНФОРМАЦІЇ НА РЕГІОНАЛЬНИХ РІВНЯХ В УКРАЇНІ	51
Крет Р. М. СТАНОВЛЕННЯ СОЮЗНОЇ ДЕРЖАВИ БЛОРУСІ І РОСІЇ: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ	56
Мальована Ю. Г. СИМВОЛІЧНИЙ ВИМІР МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ	59

27. Про забезпечення виконання Закону України „Про доступ до публічної інформації”: Розпорядження голови Миколаївської ОДА від 06.06.2011 № 173-р [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.oga.mk.ua/>. - Заголовок з екрану.

28. Про розгляд запитів щодо надання публічної інформації про діяльність обласної державної адміністрації, її структурних підрозділів та органів виконавчої влади регіону на місцях: Розпорядження голови Житомирської ОДА від 24.06.2011 №234 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zhitomir-region.gov.ua/>. - Заголовок з екрану.

29. Про утворення відділу забезпечення доступу до публічної інформації Київської обласної державної адміністрації: Розпорядження голови Київської ОДА від 10.05.2011 №446 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.kyiv Obl.gov.ua/>. - Заголовок з екрану.

30. Про доступ до публічної інформації: Розпорядження голови Чернігівської ОДА від 11.05.2011 №161 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cg.gov.ua/>. - Заголовок з екрану.

31. Про заходи щодо створення умов для доступу до публічної інформації: Розпорядження голови Сумської ОДА від 10.05.2011 № 695 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.state-gov.sumy.ua/>. - Заголовок з екрану.

УДК 327 (476+470) : 341.17 (476+470)

Р. М. Крет

СТАНОВЛЕННЯ СОЮЗНОЇ ДЕРЖАВИ БЛОРУСІ І РОСІЙ: РЕАЛІЇ І ПЕРСПЕКТИВИ

(Крет Роман Михайлович – кандидат політичних наук, доцент кафедри документальних комунікацій Рівненського державного гуманітарного університету).

У статті проаналізовано проблеми становлення Союзної держави Республіки Білорусь та Росії, охарактеризовано стан двосторонніх відносин даних країн на сучасному етапі.

Ключові слова: Союзна держава Білорусі та Росії, зовнішня політика, геополітичний фактор.

R. M. Kret. Становление союзного государства Беларуси и России: реалии и перспективы

В статье проанализированы проблемы становления Союзного государства Республики Беларусь и России, охарактеризовано состояние двусторонних отношений данных стран на современном этапе.

Ключевые слова: Союзное государство Беларуси и России, внешняя политика, geopolitical factor

R. M. Kret. Formation of the union state of Belarus and Russia: realities and prospects

The article analyzes the problem of the formation of the Union State of Belarus and Russia, described the state of bilateral relations of these countries at the present stage.

Key words: Union State of Belarus and Russia, foreign policy, geopolitical factor

Постановка наукової проблеми та її значення. В грудні 2012 року виповнилось тринацяті років з часу підписання визначного документу про створення Союзної держави Білорусі і Росії. Виходячи з того, що будівництво динамічної інтегрованої в сучасні міжнародні структури білоруської держави неможливе без врахування глобальних та регіональних реалій, президент Республіки Білорусь О. Лукашенко підкреслив, що «Союзна держава – реальні і найбільш перспективні інтеграційні формування на пострадянському просторі. У неї є явні перспективи» [1].

Для зовнішньої політики Білорусі Росія залишається єдиним довіреним партнером і самим надійним союзником, тому створення такого Союзу являється стабільною основою відносин двох країн, особливо в сфері оборони, економіки, культури.

Аналіз останніх досліджень політичних, економічних і соціальних аспектів становлення і розвитку Союзної держави Білорусі і Росії був відображенний в працях Шарапо О. В. [2; 3], Снапковського В. Є. [4], Прійтковського Ф. З. [5] та ін. Серед російських дослідників теоретичні і практичні аспекти союзних відносин двох країн розглядали Лапідус В. М. [6], Козлов І. Н. [7], Биков А. Н. [8], Боришпольський К. [9].

Мета і завдання дослідження. Розгляд питань про взаємовідносини двох держав – Росії і Білорусі, побудови Союзної держави як головного геополітичного проекту. Завданням статті є дослідження взаємовідносин між двома державами і перспективи побудови Союзної держави в новому форматі.

Виклад основного матеріалу й обґрунутування отриманих результатів. Показовою є зустріч 15 вересня 2012 року в Сочі президентів Росії і Білорусі для обговорення подальшого співробітництва двох країн і реального просування будівництва Союзної держави [10].

Учасники зустрічі підтвердили важливість і необхідність розвитку інтеграційних процесів між Республікою Білорусь і Росією. Це свідчить про те, що офіційно оголошені теми для обговорення неможливо віднести до числа другорядних, тому що вони потребують не тільки обговорення, але і надання нового імпульсу двосторонніх відносин даних країн. Крім того, варто зазначити, що те коло питань, яке обговорювалось в ході зустрічі двох президентів вийшло далеко за межі двосторонніх відносин. І В. Путін, і О. Лукашенко в своїх виступах підкреслили роль і вагоме значення обох країн в загальносвітових інтеграційних процесах, особливо в рамках створеного Мітногого союзу і Єдиного економічного простору.

Життя підтверджує, що така постановка питання відповідає державним інтересам Білорусі і Росії, сподіванням їх народів, тому що це дає і відчутні політичні переваги, і пряму економічну вигоду.

Але не зважаючи на такий оптимістичний прогноз керівників держав-учасниць Союзної держави варто відзначити, що сучасний стан інтеграційного процесу між двома країнами викликає сумнів в подальшому перспективному розвитку обох країн.

Більш того, останнім часом в розвитку білорусько-російських відносин, котрі з одного боку є прикладом найбільш тісного співробітництва пострадянських держав, а з іншого – періодично переживають стресові стани, відзначені публічною полемікою керівників двох країн, присутня певна невизначеність – як будуть надалі розвивати свої стосунки Білорусь і Росія – разом чи поруч?

2000-і роки внесли серйозне напруження у розвиток двосторонніх відносин Білорусі і Росії, поставивши під сумнів ефективність інтеграційних процесів обох держав. Протягом цього періоду при обговоренні проблеми союзних відносин РБ і Росії в якості головної перешкоди об'єднання його опоненти висувають економічні мотиви – відмінність соціально-економічних систем. Ця теза мали би право на існування тільки в тому випадку, коли економіка однієї країни демонструвала би свої явні переваги і дійсно слугувала би прикладом для наслідування. В дійсності це далеко не так. Визначеною мірою була і залишається політика, згідно з якою функціонує і економіка [7].

Серйозне недоволення з білоруського боку викликає відсутність динаміки у формуванні Союзної держави. Керівництво Білорусі докоряє Міністерству фінансів Росії тим, що з 2008 року не вносяться поправки до порядку формування і виконання союзного бюджету. Виникла необхідність коректування Договору про створення Союзної держави і поновлення програм дій по реалізації його положень, оскільки виконання нинішньої редакції було розраховано до 2004-2005 років.

Згідно договору про створення Союзної держави Росії і Білорусі обидві сторони домовились про переход на єдину валюту, що на практиці виявилось нереальним з огляду виникнення на цьому шляху серйозних протиріч. Причому в даній суперечці залишається головним політичне питання – якою ж повинна бути модель об'єднання, хоча Росія останнім часом дотримується в даному питанні більш жорсткої стратегії. Так, в інтерв'ю газеті «Звязда» посол Росії в Білорусі О. Суриков відзначив: «Якщо рантом Білорусь знову опиниться в складному валютно-фінансовому становищі, як це трапилося в 2011 році, тоді й, можливо, варто подумати про переход на єдину валюту з Росією» [11].

Показово, що останнім часом ця тема піднімається російськими офіційними особами все частіше. Здається, нікого не треба переконувати, що в такому випадку на незалежності Білорусі можна буде поставити хрест.

Справа в тому, що Росія може спровокувати економічну кризу в Білорусі у будь-який зручний для неї момент, в першу чергу через те, що Білорусь повністю залежить від російських енергоносіїв. Якщо значно підвищатися ціни на газ і нафту, це відразу наблизить країну до катастрофи. Теж саме станеться, якщо буде перекритий або різко обмежений доступ білоруських товарів до Росії, тому що туди йде переважна більшість продукції.

Хоча після підписання контрактів на постачання і транспортування газу в 2012 -2014 роках між Росією і Республікою Білорусь і угоди на купівлю 50% акцій «Белтрансгазу» «Газпромом», в результаті яких «Газпром» став єдиним власником усієї газотранспортної системи Білорусі, міністр енергетики Росії Сергій Шматко заявив, що на «газових війнах» між Росією і Білоруссю «поставлена велика жирна крапка».

На думку провідного енергетичного експерта Центру Разумкова Володимира Омельченка Білорусь практично позбулася економічної, і не лише, незалежності. Разом з акціями «Белтрансгазу» білоруси віддали Росії можливість контролювати економіку власної держави і, зрештою, частину суверенітету [12].

Тому візит в Мінськ 31 травня -1 червня 2012 року президента Росії В. Путіна і його переговори з президентом Республіки Білорусь сприяли рішенню багатьох наболівших питань. Детально обговорювались перспективи економічних відносин. Було прийняте рішення про виділення Білорусі чергового, третього траншу кредиту із Антикризового фонду ЄврАзЕС і початі переговори про виділення четвертого траншу. Угода, згідно якої про виділення Білорусі стабілізаційного кредиту на 3 млрд. доларів із Антикризового фонду ЄврАзЕС, була підписана влітку 2011 року. В 2011 році Білорусь мала отримати біля 1,2 млрд. дол., в 2012 році – приблизно 800 млн. доларів і в 2013-му - 1 млрд. доларів. Кредит був наданий на десять років під 4,1% річних. Умови отримання кредиту – проведення в Республіці Білорусь економічних реформ і масштабна приватизація – на 7,5 млрд. доларів впродовж трьох років [13].

Необхідно також підкреслити, що далеко не простий процес формування і розвитку Союзної держави Білорусі і Росії обумовлений суттєвими геополітичними факторами. Значими з них являються ті, що обидві держави розташовані в одному геополітичному регіоні і сполучені між собою сукупністю важливих транспортних комунікацій: залізничними і автомобільними дорогами, нафто і газопроводами і т.д. Тому зрозуміло, що для Росії інтеграція з Республікою Білорусь, втілена в ідею створення і подальшій розвиток Союзної держави має велике геополітичне значення.

Тим більше, що на сьогоднішній день при всіх економічних проблемах Білорусі, на відміну від Росії, за темпами економічного росту вона в числі лідерів країн СНД і 60% її зовнішньоторгового обороту припадає саме на Росію, для якої Республіка Білорусь є першим торговим партнером [8]. Безумовно, і Росія залишається для Білорусі важливим стратегічним союзником і ринком експорту білоруської продукції та закупівлі сировини.

Серед найбільш значних факторів, що ускладнюють білорусько-російське зближення є функціональна нестійкість білоруської політичної системи, яка поглиблюється відсутністю адекватної державної стратегії в подоланні жорсткої централізації і домінування органів виконавчої влади над усіма сферами суспільного життя,

відсутністю авторитетних політичних партій загальнонаціонального масштабу. Існування такої проблеми в державі обмежує надходження необхідних інвестиційних ресурсів, в перше чергув, зовнішніх.

На нашу думку, курс білоруського керівництва будеться на витіснення опозиційних лідерів із легального електорального поля і закріплення домінуючого статусу правлячої влади на чолі з О. Лукашенком. Структурна реорганізація політичної системи Білорусі проводиться з врахуванням ряду факторів парламентських виборів 2012 року. Її основні тенденції направлені на збереження усіх владних прерогатив в руках президента і закріплення центрального адміністративного апарату [9].

Зрозуміло, що попри всі негаразди президент Республіки Білорусь О. Лукашенко розуміє, що Росія залишається основним політичним і економічним партнером для Білорусі. Однак він вважає, що російська сторона свідомо тормозить будівництво Союзної держави і хоче перевести відносини між країнами за принципами ринку, причому не класичними, а придуманими в односторонньому порядку, що може виштовхнути Білорусь з російського ринку і ізолювати від транзитних євразійських маршрутів [14].

З точки зору російських аналітиків ідея створення реальної Союзної держави стає все більш відчутною. В зв'язку з цим Союзну державу слід розглядати як перший крок на шляху утворення Євразійського союзу, перевага в якому буде належати Росії і Білорусі.

Щоби зайняти достойне місце в світовій економіці, необхідна структурна перебудова економіки обох країн, в тому числі і в рамках Митного союзу.

Слід відзначити, що президенти Росії, Білорусі і Казахстану поставили за ціль сформувати до 2015 року Євразійський економічний союз. Тому парламентам трьох країн, які будуть формувати Євразійський економічний простір і майбутній Євразійський економічний союз потрібно буде зробити низку важливих кроків по реалізації парламентського виміру євразійського майбутнього.

Знаковою подією для Білорусі і Росії стало підписання в березні 2011 року Угоди про співробітництво між двома державами під час будівництва Білоруської АЕС в Островецькому районі Гродненської області, а в серпні 2012 року представники Росії і Білорусі на зустрічі в Мінську підписали генеральний контракт на це саме будівництво.

Таким чином, представники обох держав вважають, що дана подія ще більше зближить обидва народи, покриє дефіцит електроенергії в Республіці Білорусь і тим більше дасть можливість торгувати залишками енергоресурсів з країнами Прибалтики. Крім того, з'являється шанс для Білорусі інтенсивно розвивати промислове виробництво і можливість створити нові робочі місця.

В зверненні до майбутніх поколінь президент О.Лукашенко запевнив, що «...створення національної ядерної енергетики – це значний крок в зміцненні енергетичної безпеки країни, потужний стимул в прискоренні науково-технічного прогресу і інноваційного розвитку» [15].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Отже, саме життя вносить корективи в технології і терміни формування Союзної держави Росії і Білорусі. Не дивлячись на існуючу розбіжності, перспективи розвитку білорусько-російських відносин визначаються не форматами подолання конкретних проблем в галузі тарифів, квот та інших суперечок. Головним є здатність правлячих кругів Білорусі здійснити переход до нової моделі розвитку держави, підтвердивши роль комунікаційного вузла транс регіональних потоків. З російської сторони необхідна максимальна прозорість двохсторонніх відносин і чітке дотримання взаємних домовленостей.

В цілому проблема побудови Союзної держави Росії і Республіки Білорусь залишається найбільш важливою з політичної і економічної точок зору, що в даному випадку повинно стати мірілом подальшої співпраці як для Білорусі так і для Росії. Саме з таких позицій і необхідно розглядати процес створення Союзної держави Росії і Республіки Білорусь.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Из заявления для прессы по итогам заседания Высшего государственного совета. Декабрь 2009г. // Союзное государство : развитие и перспективы. – Минск : УП «БЕЛТА», 2011. – С.1
2. Шарапо А. В. Беларусь и Россия в XXI веке [Электронный ресурс] / А. В. Шарапо. – Режим доступа: <http://evolutio.info/content/view/882/140/>
3. Шарапо А. В. Союз России и Беларуси: проблемы и перспективы в свете глобализации [Электронный ресурс] / А. В. Шарапо. – Режим доступа: <http://evolutio.info/content/view/424/52/>
4. Снапковский В. Е. Белорусско-российские отношения на рубеже столетий [Электронный ресурс] / В. Е. Снапковский. – Режим доступа: <http://evolutio.info/content/view/425/52/>
5. Прибытковский Ф. З. Единение России и Беларуси: проблемы и перспективы [Электронный ресурс] / Ф. З. Прибытковский. – Режим доступа: <http://evolutio.info/content/view/346/51/>
6. Лапидус В. М. Парадигма интеграционного развития России и Белоруссии: взгляд из России // Обозреватель. – 2013. – №1. – С.30-38.
7. Козлов И. Н. Беларусь – Россия : проблемы интеграции / И.Н.Козлов // Социология власти. Вестник Социологического центра РАГС. – 2005. – №4. – С. 57-63
8. Быков А. Н. Постсоветское пространство : стратегия интеграции и новые вызовы глобализации / А. Н. Быков. – СПб. : Алетейя, 2009. – С. 81-82

9. Борищполець К. Российско – белорусские отношения : угрозы реальные и мнимые / К. Борищполець, С. Чернявський // Вестник аналітики. – 2012. - №3. – С. 62-73
10. Встреча с Президентом Белоруссии Александром Лукашенко [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://события.президент.рф/новости/16485>
11. Ільїнський М. Білорусь – 2012. Наодинці з Росією [Електронний ресурс] / М. Ільїнський. – Режим доступу: <http://www.fundgp.com/ua/events/news/430/>
12. Чепіжко В. Ціна дешевого газу – незалежність держави / В. Чепіжко // Урядовий кур'єр. – 2011. – №222, 29 листопада
13. Башкатова А. Дружественные потери [Электронный ресурс] / А. Башкатова. – Режим доступа: http://www.ng.ru/economics/2012-05-31/1_loss.html
14. Степаненко О. Потеряв Беларусь, Россия окончательно потеряет свой притягательный статус [Электронный ресурс] / О. Степаненко. – Режим доступа: <http://www.soyuz.by/ru/print.aspx?guid=81386>
15. Лукашенко: строительство АЭС – значительный шаг в укрепление энергобезопасности страны [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.belta.by/ru/all_news/president/Lukashenko-stroitelstvo-AES--znamchitelnij-shag-v-ukreplenie-energobezopasnosti-strany_i_605266.html

УДК: 32.019.5:316.662.4:316.422

Ю. Г. Мальована

СИМВОЛІЧНИЙ ВІМІР МОДЕРНІЗАЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

(Мальована Юлія Геннадіївна – кандидат політичних наук, старший викладач кафедри політології Запорізького національного університету).

Процеси модернізації розглянуті в контексті віртуалізації та символізації політичного простору. Виділяються особливості трансформації українського суспільно-політичного устрою, акцентується увага на символічному аспекті зазначених процесів. Здійснено спробу висвітлення модернізації як одного із напрямків символічної політики.

Ключові слова: модернізація, демократизація, переходний період, політичний символ, символічна політика.

Ю. Г. Мальована. Символическое измерение модернизационных процессов

Процессы модернизации рассмотрены в контексте виртуализации и символизации политического пространства. Выделяются особенности трансформации украинского общественно-политического устройства, акцентируется внимание на символическом аспекте указанных процессов. Предпринята попытка освещения модернизации как одного из направлений символической политики.

Ключевые слова: модернизация, демократизация, переходный период, политический символ, символическая политика.

Y. Malyovana. Symbolic dimension of modernization processes

Modernization processes considered in the context of virtualization and symbolization of political space. Distinguished features of transformation of Ukrainian social and political order, focuses on the symbolic aspect of these processes. Seeks to highlight the modernization as one of the areas of symbolic politics.

Key words: modernization, democratization, transition period, political symbol, symbolic policy.

Принципово важливим у сучасному політичному дискурсі виявляється різnobічне, комплексне й системне дослідження процесів модернізації. Це обумовлено стратегічним політичним курсом України та визнанням пріоритетності дій по завершенню переходного періоду, в результаті яких повинні відбутися демократизація та лібералізація всіх сфер суспільного життя. Проте українські реалії демонструють довготривалість та суперечливість періоду трансформації в демократичне суспільство. Такі негативні явища як зростання антидемократичних, бюрократичних тенденцій, тіньова економіка, зниження рівня життя людей та деякі інші, засвідчили штучність та певну показовість процесу модернізації. За останні двадцять років було створене наукове обґрунтування умов та шляхів переходу до громадянського суспільства, яке, жаль, не отримало практичного втілення, за виключенням окремих положень. Спільним для всіх процесів переходного періоду були їх візуалізація та підкріплення політичними символами, минулими й новоутвореними.

У зв'язку з цим, в контексті модернізації подвійного значення набуває символічний аспект цього процесу: з одного боку, в ході змін минулого суспільно-політичного ладу на новий, зазнають перетворень і політичні символи, які, в свою чергу, впливають на вказані зміни, а з іншого – безпосередньо перебіг модернізаційних процесів набуває рис символічності та стає одним із напрямків символічної політики. Закономірним стає питання про реальність та умови здійснення обох напрямків символізації – модернізації символів та символічної модернізації.

На сьогодні чимало досліджень висвітлюють проблеми трансформації авторитарних режимів у демократичні, реформування законодавчої та економічної сфер, зокрема, створення ринкового сектору економіки, орієнтація на ліберальні цінності. Вивченю питань демократизації та модернізації присвячено роботи таких західних вчених як Р. Даль, А. Лейпхарт, Х. Лінц, А. Пшеворський, Д. Растроу, Ф. Шміттер тощо. Також цікавими вдаютьсяся дослідження з цієї тематики українських науковців В. Бортникова, А. Колодій, М. Михальченка, О. Романюка, Ф. Рудича та інших, які приділяють увагу шляхам та способам демократичної трансформації переходних суспільств. Символічний характер політичних дій, процесів та явищ розкривається в дослідженнях К. Бджоли, П. Бурд'є, О. Зернєцької, Е. Кассірера, В. Полянської, С. Поцелусева та багатьох інших вчених. Запропоноване бачення спрямованості наукових пошуків зарубіжних та вітчизняних вчених уможливлює представлення цієї наукової проблеми як комплексної та багатоаспектної.